

Väike märgiatlas

K a r l K e l l o

"Mida sa näed, kirjuta raamatusse...", 1260.

Hüüdja hääl kõrves.
Ristija Johannes, 15. sajand.

Püha Johannes Patmosel.
15. sajandi algus.

HÜÜDJA HÄÄL

Hääl on kuuldav heli, lihtsalt mingi õhu võnkumine. Hääl iseloomustab inimest. Hääl on inimese märk, otsekuui tema varikuju.

Hüüdja hääl sümboliseerib nii hüüdjat ennast kui ka tema kuulutust. Hüüdja hääl kõrves on Ristija Johannes: "Mina olen hüüdja hääl kõrves," ütleb ta ise (Jh 1, 23). Prohvet Jesaja öelnud Ristija Johannese kohta: "Hüüdja hääl on kõrves: Valmistage Issanda teed, õgvendage tema teerajad!" (Mt 3, 1–3).

Mis ta seal hüüdis? "Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!" Hüüdja hääl on ääretus inimkõrves kõlanud kaks tuhat aastat, tihtilugu kurtidele kõrvadele.

Hääl hüüab

Kui hääl hüüab kaugelt ja kõvasti, võib see kohalike rahvauskumuste järgi kergesti kurat olla. Eestlased ja lätlased ei vasta unes või metsas oma nime hüüdvale häälele, sest see võib ka surma, haigust, õnnetust tähistada – kuigi õnnetus ei hüüdvat tulles. Tundmatut päritolu hüüded seostuvadki enamasti kujutlusega isikustatud surmast, neile vastamisega võib ise endale surma kutsuda. Kui keegi hõikab, on enne vastamist vaja veenduda hüüdja reaalses olemasolus.

Hüütakse aga ukse taga ja kedagi pole näha, tähendab see, et midagi juhtub. Ka hääl öös hoiatab ette, tahtes justkui midagi öelda. Kes poleks seda kuulnud ja üles ehmatanud? Hääl unes võib osutada kutseks teisest ilmast. Tänapäeval on kuulda ütlemissi, et hääl käskinud teha seda või teist.

Hääl ülevalt

Hääl ülevalt jagab soovitusi Kalevipojale. Kui Kalevipoeg kihutanud valge hobuse seljas põrgu poole, hüüdnud hääl: "Käed üles!" Mees tõstnudki kuulekalt käe ja löönud selle nii õnnetult põrgu ukse piita, et sattunud naela otsa või jäänud kaljuprakku kinni.

Hääl ütleb prohvetile: "Kuuluta!" – et inimesed on kui rohi, mis kuivab ära, aga Jumala sõna püsib igavesti (Js 40, 6–8).

Apostel Johannes sai Patmose saarel ilmutuse, kuuldes oma selja taga suurt, otsekuui pasuna häält, mis ütles: "Mida sa näed, kirjuta raamatusse..." (Ilm 1,10–11). Hääl olnud nagu suurte vete kohin, ütleja pale paistnud otsekuui päike.

Suur hääl taevast

Kui see vana madu, keda hüütakse Kuradiks ja Saatanaks, maa peale visati, öelnud suur hääl taevast, et nüüd on õnnistus ja vägi ja kuninglik valitsus Jumala ja meelevald Kristuse käes. Sama hääl aga ütleb ka, et häda maale ja merele, sest Kurat on tulnud maha teie juurde ja tal on suur viha, sest ta teab, et tal on pisut aega (Ilm 12, 10–12).

Kõue hääl

Kui hääl hüüab piksepilvest, räägib Vanaisa oma lastega kõuehäälele. "Aknast väljavahimine ei ole lubatud, kui "vanaesä tõrelep", kirjutab peapiiskop Johan Köpp oma noorepõlve mälestustes. Vanaesä on taevas, tema tõrelemine tähendab seda, et õues lööb valku ja mürstab.

Kõue hääl on Jumala hääl. Piibli Laulu- raamatus öeldakse Jumala kohta: "Kui ta tegi häält, siis vabises maa!" Jumal mürstab taevast ja Kõigekõrgem annab kuulda oma häält. Jumala hääl kostab võimsasti ja toredasti; tema mürina hääl purskab tuleleeke, paneb kõrve värisema, murrab katki seedrid, laasib metsad paljaks (Ps 18, 14–15; 29, 3–9; 46, 7).

Hääl järve seest ja Väina jõest

Hääl hoiatab ette hiemäe tulekust ja järve minekust. Hääl tulnud järvest: "Järv läheb, hiis tõuseb!" Korruga hüüdnud hääl järvest: "Lähme!" Järv solvunud, et naised järves lapse nartse pesnud, ja läinud musta härja kujul ära teise kohta. Must härg tulnud järvest välja, läinud järve ees ja ise hüüdnud: "Alt ära, järv tuleb!" Korruga tulnud hääl taevast: "Põgene! Järv tuleb!" Äkisti hüüab hääl: "Ära siit!" – järv tuleb peale. Üks hääl öelnud: "Hoia alt, hiis tuleb!"

Kui aga hääl kõlab Väina jõest ja küsib, kas Riia linn juba valmis, ei tohi mingil juhul

jaatavalt vastata, vaid tuleb öelda kindel "ei". Samal viisil ja eesmärgil tunneb Ülemiste vanake huvi, millal Tallinn valmis saab.

Hääl kivist

Vanal ajal usuti, et puud ja kivid kõnelevad. Mõnikord võivad neid praegugi kuulda, kui hästi tähele panna. Indiaani targad rääkivat tihti peale öösel kividega. Ka Haljala kandis olevat metsa sees üks suur kivi, mis hakkavat iga öösi kell 12 rääkima.

Hääl kivi seest hoiatab kolm korda: Hiiu maal Kõpu tee ääres leiduvat kivi, mille peal istujal kange uni peale tuleb – uinuja äratab üles salapärane hääl kivist. Need, kes ei ärka pärast kolmandat hüüet, jäävad igavesti magama (Reet Hiimäe).

Iiri keltidel olnud üks suur kivi, mis tegi kõva häält, kui õige kuningas tema peale astus.

Kui kivid kõnelevad, siis räägib maajumal – kivi on jumala sümbol. Jumala juurde tullakse kui elava kivi juurde – Jeesus Kristus on elav kivi (1. Pt 2, 4–6, 1. Kr 10, 4).

Jumalik sisehääl

Sokrates tundis (u 470–399) süümega võrreldavat jumalikkude sisehäält *daimonion* (kr jumalus), mis hoiab inimesi tagasi mõtlematutest tegudest. Niisugune kujutlus õonestas polise ametlikku usundit ja oli Sokratese vastu esitatud süüdistuse peapunkt. Sokrates järgis oma sisehäält lapsest peale. Seesama hääl keelanud poliitikasse sekkumast, väitis Sokrates 399. a eKr kohtu ees.

Kalevipoja kiljatuse

Kalevipoja kiljatuse on hele karjatuse, mis kõlab läbi aja ja ruumi, tõustes taevani. Kuigi see kajab tänase päevini välja, ei kuule igaüks seda, või ei taha kuulda. Kalevipoja kiljatust, kui oma mõök tal jalad alt lõikas, käsitletakse iseloomulikult kui eba-väärikat, naiselikku vingumist.

Eeposest "Kalevipoeg" tuntud Kalevipoja kiljatuse on siiski pigem märguande jumalaile, et saatus teostub, needus täitub. Jeesus kisendas ristipuu suure häälega "Elii! Elii!" ja heitis hinge. Saatus astus mängu mõlemal juhul.

Vaimu hääl metsas

Kalevipoja karjatuse kuulub kahtlemata müütilisse konteksti, vrd marduse kiljatuse. Kreutzwaldi järgi on mardus vaimu hääl metsas, kes vaikselt õhtul endise aja häda ja ahastuse üle kaebab. Kreutzwald mäle-

tab veel marduse kiljatust metsas. "Kalevipoja" sissejuhatuses kirjutab ta: "Kuulin Mardust kiljatamas, / Laane nurgas nuttemassa, / Metsa kaisus kaebamassa." Mardus kui müütiline esiisa?

Marduseks ehk marraseks nimetati algsest arvatavasti lihtsalt surnut, hiljem surnu või varsti sureva inimese hinge, kes end kehast eraldi näidates surma ennustab. Mardus on surmaenne. Mardus ilmub ka häälena, hüüdes inimese nime. Kes vastu hõikab, sureb. Vahel kuuleb ainult haige marduse häält.

Üks hääl, üks elu

Inimesel on üks elu, üks hääl. Hääletaja, andes oma hääle ära, loovutab olulise osa oma isiksusest kellelegi teisele.

Hääletamisel võib juhtuda, et üks hääl on otsustav, seega aktualiseerub hääle ost ja müük. Hääl maksab. Et üks hääl maksab rohkem kui teine, ilmneb selgesti kohtupraktikast. Teinekord võetakse otsus vastu ühel häälel. Kümneliikmelise vargajõugu hääl käib ohvri häälest kümme korda üle. Grupiviisilist avalikku röövimist annab seega pidada nii raskendavaks kui ka leevendavaks asjaoluks.

Hääletu karje

Hääletu karje on õige õövastav asi, seda nii unes, pildi peal kui ka tegelikus elus. Hääl on vaikuse vastand. Mõttepaus on teinekord tähtsam kui mõte ise. Vaikuse vägi mõjub sõnajõu kõrval ja selle vastandina väga tõhusasti. Vaikuse väge kasutatakse eriti piiripealses seisundis, et mitte ettevõetamatu sõnaga kaalukaussi ebasoovitavas suunas kallutada. Vaikuse väe mõjujõud ilmneb eriti selgesti muusikas.

Jumal ilmutavat end nii hääles, sõnas kui täielikus vaikus. Kui kutsutakse üles minema vaikus kuulama, tähendab see kutses kuulata jumalat.

Vanaisa räägib oma lastega kõuehäälel, 1492.

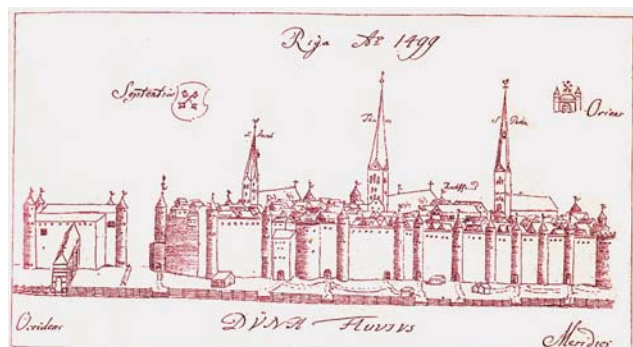
Alt ära, järv tuleb! Ott Kangilaski, 1958.

БУДЬ НА ЧЕХУ,
В ТАКИЕ ДНИ
ПОДСЛУШИВАЮТ СТЕНЫ,
НЕДАЛЕКО ОТ БОЛТОВНИ
И СПЛЕТНИ
ДО ИЗМЕНЬ.

НЕ БОЛТАЙ!

Seintel on kõrvad. N. Vatolina ja N. Denissovi plakati, 1941.

Riia linn Väina jõe kaldal, 1499.